

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. septembra 1873.

O b s e g: Še enkrat o trti, po toči poškodovani. — Vodiški kraj in pa Kranjsko predivstvo. — Čebelarstvo letošnje. — Naznanovalnica o zadevah novih volitev. — Kedar davek plačuješ, glej, komu ga plačaš. — Slovensko slovstvo. — Prislovice, reki in običaji iz Istre. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Še enkrat o trti, po toči poškodovani.

Spisal A. Ogulin.

Kako jaz ravnam svoje vinograde, da bi po toči hudo poškodovani zopet rodovitni postali, to sem v 35. številki „Novic“ razglasil.

Jaz sem v tem popisu samo na svoje in na take vinograde se oziral, kateri so z mojimi enako poškodovani bili ter nikdar nisem mislil, naj moje ravnanje bode kopito za obdelovanje vseh vinogradov, močno ali malo poškodovanih. Vendar to pa je gotovo, da vsaktero obdelovanje mora umno biti, ako koristen vspeh hoče imeti. To pa poglobitno mora obstati v tem, da rast pokaženih trt obudimo, pa mezgo tako ravnamo, da zdrave, krepke in rodovitne mladike izredimo; zato moramo paziti, da se trtno življenje preveč ne razdrobi. Vsak vinorejec mi bode rad verjel, da se mora škodljiva potrata in zapravljanje soka imenovati to, ako pripuščamo, da poškodovana trta kar naravnost iz vsacega spijočega očesa odganja, — to pa se vselej zgodi, kedar gospodarju za trto nič mar ni. Ker vsaka trta le svojo mero mezge ima, zato je gotovo, da od te mere eni mladiki tem manj v prid dohaja, čem več mladik je.

Iz te resnice izvira neovržljivo poglobitno vodilo, da na po toči poškodovanih trtah le toliko mladik rediti smemo, kolikor jih za prihodnjo odrejo neogiblivo potrebujemo. Iz tega pa tudi izvira to, da pri manj ranjenih trtah več, in ako bi treba bilo, tudi tri mladike, gojiti znamo, ker je trta tudi v stanu toliko jih izrediti, ako ni na skorji premočno ranjena.

Neogiblivo potrebno je pa, da se pri ranjenih trtah vse mladike na sponih iztrebijo, ali tudi sponi odrežejo, ker na njih nobenega grozda ni, in so zato popolnoma nepotrebne.

Vsaki izmed nas dobro vé, da se točno mlado trtje rado lomi in da za grobanje ni koristno, tedaj vsak lahko razume, da je popolnoma neprimerno, pri trtah več mladik rediti, kakor jih bomo za prihodnji odgoj potrebovali.

Sploh je treba pri obdelovanju po toči pokvarjenih trt ne za njih pomnoženje, ampak samo za ohranjenje, okrepčavo in zdravje skrbeti.

Najboljše in poglobitno zdravilo pokvarjenim trtam pa je dobra, redilna prst; le v taki prsti moremo trte pomladiti in mladilno moč pospešiti.

(Konec prihodnjič.)

Vodiški kraj in pa Kranjsko predivstvo.

Šmarnagora, Smeledniški hrib in Rašica okrožijo Vodiški kraj, ki je poldrugo uro na široko in 4 ure na dolgo hodá prostoren. Tukajšnja zemlja je publična ilovica, polna vodíc in malih potočičev, ki se vtekajo v potok Gameljšico, da namakva vso planjavo med Mengišem, Zapogami in Repnjami, skozi Skaručino in troje Gamelnje noter do Save.

V tej Vodiški okolici sejejo kmetje lanú na leto okoli 1500 mernikov, in že od nekda daje predivo našim Gorenskimi pridnim gospodinjam kratkočasno delo in zlat dobiček. „Koliko centov pa imaš prediva?“ — „koliko štren, mati, ste že napredli?“ — je tukaj navadno vprašanje. — Nekteri kmet seje po 6 do 10 mernikov lanénega semena. Sejejo pa tukaj ozimec, pomladanski in pozni lan, in pa konoplje. Letos je tudi okoli 60 mernikov Ruskega (Rigajškega) lanú rastlo, 36 do 40 palcev visoko.

Naše Vodiške žene imajo posebno veselje in urnost pri obdelovanju lanú in gospodarji napravljajo zdaj godilnice in nove sušilnice.

Kraj in zemlja sta jako ugodna; delavcev in blaga je tukaj na izbiro in dovolj pripravljenega, da se obdeluje in izdeluje lan po novejših umetnih skušnjah. Srečna je toraj bila misel, da si je naša kmetijska družba odbrala naš kraj za izgledno šolo predivstva, iz ktere se more domačemu našemu predivstvu odpreti pot napredka in večega dobička.

Od kmetijske družbe poslani g. Andrej Piskar je zdaj naš učitelj. On je gruntni posestnik v Motniku, ki se je v Šenberški učilnici na Moravskem dobro izuril v predivoznanstvu, o čemur nas zdaj djansko poučuje.

Mnogo centov smo pridelali lepega prediva, kate-rega bi radi spravili v dober denar. Kje je kupec? — je zdaj vprašanje. *)

Znano je, da je nekda naša dežela toliko lanú in konopelj pridelovala, da si ni le oskrbela za domačijo potrebnega platna, marveč da se je velik del njenega pridelka tudi izvaževal v druge dežele.

Kranjsko platno je slovelo nekda v trgovini, posebno na Laškem; — in Ločani so bogateli pri platnariji. Še gré ta kupčija po malem; al železnice so začele vvaževati v naše dežele mnogo tujega blaga, katero v veliki množini s pomočjo mašin izdelano pride ce-

*) Gotovo bode g. Piskár tudi o tem govoril v svojih praktičnih spisih, katerih nadaljevanje smo danes zato morali opustiti, da smo pričujoči članek mogli natisniti dati. Vred.

tem pridelek merili po letošnjih skušnjah, bi pridelali iz 2000 mernikov semena blizo 1700 centov prediva in okoli 4000 mernikov semena.

Toda še enkrat moram povdariti to, da ta pridelek bi se dobil pri sedanjem slabem obdelovanju zemlje. Če pa bi se enkrat predivstvo bolj povzdignilo in razširilo, in bi se kmetovalci podučili in prepričali, da umniše in boljše obdelovanje zemlje daje tudi boljši pridelek, bila bi stvar koj vsa še drugačna. In tega se smemo nadjati, ker je tukaj mnogo marljivih in ukazeljnih kmetovalcev, od katerih smemo pričakovati, da se poprimejo tega, kar jih skušnje družih dežel učijo.

(Dalje prihodnjič.)

Se enkrat o trti, po toči poškodovani.

Spisal A. Ogulin.

(Konec.)

Nesreči je treba srčnost in umnost nasproti postaviti. Zato srčno na delo! Vsaki dan smo bliže jesenskemu času, in vsak zanemarjen dan naše upanje na prihodnji pridelek bolj podira. Jaz pa nikakor ne zahtevam, da bi se ravnanje moje moralo brez skušnje potrditi.

Kakor je nespametno posnemanje tujih izgledov mnogokrat krivo slabih nasledkov, tako nesrečno je tudi tisto ravnanje nogradov, ki se trdovratno drži starega kopita in vsak napredek zametuje. Prededov naših — vsaj se to še nikdar slišalo ni — ni tako grozovita škoda po toči zadela, kakor nas letos, tedaj ni mogel od njih do nas še noben poduk o ravnanji trt se podedovati.

Naši vincarji sploh trdijo, da nikakoršnega družega pripomočka za popravo naših vinogradov ni, kakor da se spomladi trte tik tal ali pri tleh posekajo, in to trdijo zato, ker jim to nasvetujejo možje, ki vendar sami tako ne ravnaajo.

Tudi jaz to priznavam; vendar pa je velik razložek, ako se trte na tako hudo delo pripravljajo ali ne. Res ni veliko umetnosti in učenosti treba, da se iz lepe trte strcelj 6 palcev dolgosti naredi; to še otroci znajo.

Skušnja nam nedvomljivo spričuje, da trte vselej v preteklem letu po pripomočku dobrega vremena rodovitne postanejo. — Ako mi tedaj letos trt na to hudo delo ne pripravljamo, tudi gotovo za prihodnje leto grozdja pričakovati ne smemo, ker razen lipnje vsaka trta iz starega lesa samo nerodovitne mladike poganja, in ravno zato se trudim, vže letos, kolikor je mogoče, mladik iz starega lesa izrediti, in če le na vsaki trti samo eno zrelo oko pridobim, bo vendar tisto, kakor trdno upam, rodovitno. Ugovarjati mi utegne kdo: kaj ti lepe rastline hasnijo, vsaj jih gotovo v prihodnji zimi nevihta in sneg pólomita! Vprašam pa: ali ni tako besedovanje popolnoma nespametno? ali nam ni mogoče nove rastline dobro in trdno privezati, dokler še kaj škope imamo?

In tako je tudi privezovanje trt, katero jaz priporočam, opravičeno. Brez posebne modrosti vsak lahko razume, kaki učenjaki so vinorejci, kateri zdaj svoje trte zapustijo, namesti da bi se jih usmilili in si ne nakopičili za spomladi preobilnega dela na glavo.

Ozir po domovini.

Gribeljsko polje i grad Podbrežje.

Peljal sem se 31. avgusta z nekim prijateljem v Griblje, ko je šel na lov. Šla sva zarano od doma i prišla sva ravno, ko je solnce vzhajalo, ven iz loze Gribeljke, od kodar se razvidi ovo krasno polje. Človek

more dalje prvi pogled pregledati i videti celo planoto. Malo drevja nahajaš tu, le lepe njive z rumenim prosom i tu i tam dviga kaka njiva svojo debeljačo iz manjšin njiv. Polje je tu plodno, i kako ne bi bilo, ker dobiva od Kupinih sap vsaj nekoliko potrebne mokrote v takej suši, kakor bila je letos pri nas! — Žito (pri nas prosu pravijo žito) je tu jako lepo, i to je prav, vsaj le to tukajšnjega kmetovalca živi, ker je, kaj bi rekel, vse njegovo polje ž njim obsejano. Krompirja bodejo imeli tako, tako, a debelača je prilično dobra, v primer z drugimi sosednimi polji. Po Beli Kranji je jako jako v nekaterih krajih suša popalila vse tako, da bo moral revni kmetovalec kruha stradati.

To polje sem memogredé ogledoval, i ko dojdeva do kraja, kjer je imel moj prijatelj lov začeti, postanem s konjem i on gre doli. Kmalu se pripeljem v Griblje, od kodar grem ogledovat Podbrežje.

Podbrežje je uro oddaljeno od Gribelj. Stopal sem brzo poleg Kupe i pregledoval tudi tukajšnje polje, katero se enači z onim, ki sem ga prej opisoval. Zemlja je, kolikor se bolj proti Podbrežjem pride, hribčasta; gozdov se nahaja mnogo, posebno hrastovih. Gora Pešivica, katera je na zapadno-južni strani z vinsko trto zasajena, zaoži s Kupinimi gorami Podbrežko dolino. Bregovje Kupino se vedno bolj nakupičuje, kolikor bolj se proti Podbrežjem pomakneš, i kjer je breg največi, ondi je pod njim skrit siloviti grad Podbrežje. Ko pridem po Kupinem ovinku bliže do zahodnje strani, zbdlo me je valje v oči to velikansko poslopje. Stopal sem toraj kolikor mogoče hitro, samo da bi moje želje prej ukrotil. Ko dojdem do vrat, nazdravljaj me je nad vratami pribiti kregulj, v znamenje, da tu mora biti dosti takove živali.

Zdaj stopim v notranje ozidje, i glej! kaj se predstavlja mojim očem? Zid za zidom je oddaljen drug od družega i vrata za vratami se vrsté čez ono zidovje, dokler se ne pride v notranji grad. Ko pridem čez notranja vrata, zagledam na širokem okroglem turnu znamenje (grb) slavne rodovine Burgsthalerjeve. Zapisana stoji na njem letnica 1457. Menda je bil tega leta ta grad zidan. Po visocih okroženih stopnicah se pride v grad.

Notranja veža grada je s samimi Kupinimi okroglimi kamenčki vložena. Šel sem v zgornje nadstropje misleč, da dobim kje oskrbnika, da mi vse pokaže, i res ga dobim. Valje mu naznanim, kaj je namen mojega prihoda; on mi prijazno reče, da mi bode vse pokazal, kar je znamenitega v tem gradu.

Pelje me v svojo sobo, kamor je šel ključe iskat. Videl sem celo vrsto starih ključev vsaki s tablico zaznamvano z ono sobano, katero ključ odpira. Prosil sem ga, naj me prvo v orožarnico pelje, i to se je mahom zgodilo. On koraka naprej, a jaz za njim. Ko dojdeva do malih pa debelih železnih vrat, mi pové, da to je ono, kar sem želel videti.

Zdaj stopava globoko po stopnicah, katere so le male linice razsvetljevale. Kmalu prideva do družih vrat i ko jih odpre, sem strastno noter pogledal, češ, da najdem mnogo takovih reči. I res nisem se motil. Malo bolj velike line kot une nad stopnicami razsvetljevale so mi še precej velik pa okrogel prostor, kjer so ležale one starine. Po kotih je bilo nametano polno oklepov jako težkih, tako, da, ki sem si enega na prsi pomirjal, sem se moral dobro napenjati. Tako sem pomirjal to železnino, kot nekdanji David. Čelad sem dobil največ, — od orožja en sam kij s sulico. I ravno zato je tako malo orožja, ker ga je Kirchhof, Krupski oskrbnik, na oni grad odpeljal. Možnarjev starih je ležalo kakih deset, precej velicih.

Nekako težkega srca se človek čuti v takovih starih